Salman Rushdie

VICTORIE STAD

Vertaald door Karina van Santen
en Martine Vosmaer

UITGEVERIJ PLUIM
AMSTERDAM / ANTWERPEN

1

De laatste dag van haar leven, toen ze tweehonderdzevenenveertig jaar oud was, voltooide de blinde dichteres, wonderdoenster en profetes Pampa Kampana haar immense verhalende gedicht over Bisnaga en begroef het in een met was verzegelde aardewerken pot in het hart van de vernielde Koninklijke Hof, als een boodschap voor de toekomst. Vierenhalve eeuw later vonden we die pot en lazen we voor het eerst het onsterfelijke meesterwerk, de *Jayaparajaya*, wat 'Victorie en Nederlaag' betekent, geschreven in het Sanskriet, even lang als de *Ramayana*, bestaande uit vierentwintigduizend verzen, en leerden we de geheimen kennen van het rijk dat ze meer dan honderdzestigduizend dagen voor de geschiedenis verborgen had gehouden. We kenden alleen de ruïnes die over waren gebleven, en onze herinnering aan de geschiedenis was ook geruïneerd door het verstrijken van de tijd, de onvolkomenheden van het geheugen en de leugens van degenen die later kwamen. Met het lezen van Pampa Kampana's boek werd het verleden herwonnen, werd het Bisnagarijk herboren zoals het werkelijk was geweest, met zijn vrouwelijke krijgers, zijn bergen van goud, zijn groothartigheid en tijden van laaghartigheid, zijn zwakke en zijn sterke kanten. We hoorden voor het eerst het volledige verslag van het koninkrijk dat begon en eindigde met een verbranding en een afgehakt hoofd. Dit is dat verhaal, herverteld in eenvoudiger taal door de huidige auteur, die noch geleerde noch dichter is, maar louter een verhalenverteller, die deze versie aanbiedt ter vermaak en mogelijk ter lering van de lezers van vandaag, de oude en de jonge, de ontwikkelde en de minder ontwikkelde, degenen

die op zoek zijn naar wijsheid en degenen die plezier hebben in dwaasheid, noorderlingen en zuiderlingen, volgelingen van verschillende goden en van geen goden, onbekrompen en bekrompen mensen, mannen en vrouwen en leden van de seksen daarbuiten en daartussen, telgen van de adel en doodgewone burgers, brave lieden en boeven, charlatans en buitenlanders, nederige wijzen en egoïstische dwazen.

De geschiedenis van Bisnaga begon in de veertiende eeuw van onze jaartelling in het zuiden van wat we nu India, Bharat, Hindoestan noemen. De oude koning, wiens rollende hoofd alles in beweging zette, was een vorst van niks, gewoon het soort nepheerser dat opduikt tussen de val van het ene koninkrijk en de opkomst van het volgende. Hij heette Kampila, uit het minuscule vorstendom Kampili, 'Kampila Raya', waarbij *raya* de regionale versie is van *raja*, koning. Deze tweederangs raya zat net lang genoeg op zijn derderangs troon om een vierderangs fort te bouwen op de oever van de Pampa, om er een vijfderangs tempel in te zetten en om een paar geweldige inscripties in de zijkant van een rotsige heuvel te laten uithakken, maar toen kwam het leger van het noorden naar het zuiden om hem aan te pakken. De veldslag die volgde, was een eenzijdige kwestie, zo onbelangrijk dat niemand de moeite nam er een naam aan te geven. Nadat de mensen uit het noorden de strijdmacht van Kampila Raya hadden verpletterd en het grootste deel van zijn leger hadden gedood, grepen ze de nepkoning en hakten zijn kroonloze hoofd af. Toen vulden ze het met stro en stuurden het naar het noorden ter vermaak van de sultan van Delhi. Er was niets uitzonderlijks aan de veldslag zonder naam, of aan het hoofd. In die tijd waren veldslagen alledaagse zaken en ze een naam geven was iets waar veel mensen niet de moeite voor namen; en afgehakte hoofden reisden voortdurend door ons grote land ter vermaak van deze of gene vorst. De sultan in zijn noordelijke hoofdstad had inmiddels een aardige collectie.

Na de onbeduidende veldslag was er, verrassend genoeg, een gebeurtenis die de geschiedenis verandert. Het verhaal gaat dat

de vrouwen van het minuscule, verslagen koninkrijk, van wie de meesten net weduwe waren geworden ten gevolge van de naamloze slag, het vierderangs fort verlieten, nadat ze de laatste offers hadden gebracht in de vijfderangs tempel, in bootjes de rivier overstaken, op onwaarschijnlijke wijze het woelige water trotseerden, een stuk naar het westen liepen over de zuidelijke oever en toen een grote brandstapel aanstaken en massaal zelfmoord pleegden in de vlammen. Ernstig, zonder enige klacht, zeiden ze elkaar vaarwel en liepen zonder een spier te vertrekken naar voren. Er werd ook niet geschreeuwd toen hun vlees vlam vatte en de stank van de dood de lucht vulde. Ze verbrandden in stilte, alleen het knetteren van het vuur zelf was te horen. Pampa Kampana zag het allemaal gebeuren. Het was alsof het universum zelf haar een boodschap zond en zei: open je oren, adem in, en leer. Ze was negen jaar oud en stond met tranen in haar ogen te kijken, met de hand van haar uiterlijk onbewogen moeder zo stevig mogelijk in de hare, terwijl alle vrouwen die ze kende het vuur in liepen en gingen zitten of staan of liggen in het hart van de vuurhaard waardoor de vlammen uit hun oren en monden spoten: de oude vrouw die alles had gezien en de jonge vrouw die net aan het leven begon en het meisje dat haar vader de dode soldaat haatte en de vrouw die zich schaamde voor haar man omdat hij niet het leven had gelaten op het slagveld en de vrouw met de prachtige zangstem en de vrouw met de angstaanjagende lach en de vrouw die zo mager als een twijgje was en de vrouw die zo dik als een meloen was. Het vuur in liepen ze en Pampa kokhalsde bijna van de stank van hun dood en toen maakte tot haar afgrijzen haar eigen moeder Radha Kampana zacht haar hand los en liep heel langzaam maar vastberaden naar voren om zich bij het vreugdevuur van de dood te voegen zonder zelfs maar afscheid te nemen.

De rest van haar leven zou Pampa Kampana, die haar naam deelde met de rivier waarnaast dit alles zich afspeelde, de geur van haar moeders brandende vlees in haar neus houden. De brandstapel was gemaakt van geparfumeerd sandelhout en er was een overvloed aan kruidnagels en knoflook en komijnzaden en ka-

neelstokjes aan toegevoegd alsof de brandende dames werden bereid als een goed gekruide schotel voor het gastronomische genot van de zegevierende generaals van de sultan, maar die geuren – de kurkuma, de grote kardemoms en ook de kleine kardemoms – slaagden er niet in de unieke, kannibale scherpte van levend gebraden vrouwen te maskeren, en maakten de lucht zo mogelijk nog moeilijker te verdragen. Pampa Kampana zou nooit meer vlees eten en kon het niet opbrengen in een keuken te blijven waar het werd bereid. Al dat soort gerechten wasemden de herinnering aan haar moeder uit en wanneer anderen dode dieren aten, moest Pampa Kampana haar blik afwenden.

Pampa's vader was jong gestorven, lang voor de naamloze veldslag, dus haar moeder was niet een van de verse weduwen. Arjuna Kampana was zo lang geleden gestorven dat Pampa zich zijn gezicht niet herinnerde. Het enige wat ze over hem wist, was wat Radha Kampana haar had verteld, dat hij een vriendelijk mens was geweest, de geliefde pottenbakker van de stad Kampili, en dat hij zijn vrouw had aangemoedigd ook de kunst van het pottenbakken te leren, dus na zijn dood nam ze zijn vak over en bleek niet voor hem onder te doen. Radha had op haar beurt de handen van de kleine Pampa aan de pottenbakkersschijf begeleid en het kind was al bedreven in het draaien van potten en schalen en had een belangrijke les geleerd, namelijk dat er niet zoiets bestond als mannenwerk. Pampa Kampana had gedacht dat dit haar leven zou zijn, mooie dingen maken met haar moeder, naast elkaar aan de draaischijf. Maar die droom was nu voorbij. Haar moeder had haar hand losgelaten en haar aan haar lot overgelaten.

Een tijdlang probeerde Pampa zichzelf ervan te overtuigen dat haar moeder gewoon voor de gezelligheid meeliep met de menigte omdat ze altijd een vrouw was geweest voor wie de vriendschap van vrouwen van het hoogste belang was. Ze maakte zichzelf wijs dat de golvende muur van vuur een gordijn was waarachter de vrouwen zich hadden verzameld om te roddelen en dat ze al snel allemaal uit de vlammen zouden komen wandelen, ongedeerd, een beetje verschroeid misschien, eventueel een beetje naar keu-

kengeuren ruikend, maar dat zou vrij snel over zijn. En dan zouden Pampa en haar moeder naar huis gaan.

Pas toen ze zag hoe de laatste lappen geroosterd vlees van Radha Kampana's botten vielen en de naakte schedel onthulden, begreep ze dat haar kindertijd voorbij was en dat ze zich van nu af aan moest gedragen als een volwassene en nooit de laatste fout van haar moeder moest begaan. Ze zou de dood uitlachen en haar gezicht naar het leven keren. Ze zou niet haar lichaam offeren louter om dode mannen naar het hiernamaals te volgen. Ze zou weigeren om jong te sterven en in plaats daarvan leven tot ze onmogelijk, uitdagend oud was. Dit was het ogenblik dat ze de hemelse zegen ontving die alles zou veranderen, want dit was het moment dat de stem van de godin Pampa, zo oud als de Tijd, uit haar negenjarige mond begon te komen.

Het was een enorme stem, als het gedonder van een hoge waterval dat in een vallei van lieflijke echo's weergalmt. Er klonk een muziek in door die ze niet eerder had gehoord, een melodie die ze later de naam *vriendelijkheid* gaf. Ze was geschrokken, natuurlijk, maar ook gerustgesteld. Ze werd niet bezeten door een demon. Er zat goedheid in de stem, en verhevenheid. Radha Kampana had haar ooit verteld dat twee van de hoogste godheden van het pantheon de eerste tijd van hun vrijage hier in de buurt hadden doorgebracht, bij het woeste water van de razende rivier. Misschien was dit de koningin van de goden zelf die in een tijd van dood terugkwam naar de plek waar haar eigen liefde was geboren. Net als de rivier was Pampa Kampana naar de godheid vernoemd – 'Pampa' was een van de plaatselijke namen van de godin Parvati, en haar geliefde Shiva, de machtige Heer van de Dans zelve, was hier aan haar verschenen in zijn plaatselijke, drieogige incarnatie – dus het begon allemaal duidelijk te worden. Met een gevoel van serene onthechting begon Pampa de mens te luisteren naar de woorden van Pampa de godin die uit haar mond kwamen. Ze had er net zo weinig controle over als iemand in een publiek heeft over de monoloog van de sterspeler, en haar carrière als profetes en wonderdoenster begon.

Fysiek voelde ze zich niet anders. Er waren geen vervelende bijverschijnselen. Er was geen sprake van trillen, of een gevoel van zwakte, of een vapeur of koud zweet. Ze schuimde niet om de mond en kreeg geen epileptische aanval, zoals kon gebeuren, had ze weleens gehoord, en zoals met andere mensen inderdaad was gebeurd in dit soort omstandigheden. Er was juist een grote kalmte die haar omhulde als een zachte mantel, en haar geruststelde dat de wereld nog steeds een goede plek was en dat alles in orde zou komen.

'Uit bloed en vuur,' zei de godin, 'zullen leven en macht geboren worden. Precies op deze plek zal een grootse stad verrijzen, een wereldwonder, en haar rijk zal meer dan twee eeuwen duren. En jij,' zei de godin rechtstreeks tegen Pampa Kampana, waarmee ze het meisje de unieke ervaring bood persoonlijk te worden toegesproken door een bovennatuurlijke vreemde die door haar eigen mond sprak, 'jij zult ervoor zorgen dat er geen vrouwen meer op deze manier worden verbrand en dat mannen op nieuwe manieren over vrouwen gaan denken, en je zult net lang genoeg leven om zowel je succes als je falen mee te maken, om het allemaal te zien en de geschiedenis ervan te vertellen, al zul je onmiddellijk sterven zodra je haar verteld hebt en zal vierhonderdvijftig jaar lang niemand zich jou herinneren.' Op deze manier leerde Pampa Kampana dat de gulle gift van een godheid altijd een tweesnijdend zwaard is.

Ze begon te lopen zonder te weten waarheen. Als ze in onze tijd had geleefd zou ze hebben gezegd dat het landschap eruitzag als het oppervlak van de maan, de pokdalige vlakten, de valleien van stof, de steenhopen, de verlatenheid, het gevoel van een melancholieke leegte waar ontluikend leven zou moeten zijn. Maar ze had geen besef van de maan als een plaats. Voor haar was die gewoon een glanzende god in de hemel. Ze liep verder en verder totdat ze mirakels begon te zien. Ze zag een cobra die zijn schild gebruikte om een zwangere kikker tegen de hitte van de zon te beschermen. Ze zag hoe een konijn zich omdraaide naar een hond die hem achtervolgde, de hond in zijn neus beet en hem

op de vlucht joeg. Deze wonderen gaven haar het gevoel dat er iets verbazingwekkends zou gebeuren. Kort na deze visioenen, die misschien als tekenen van de goden waren gezonden, kwam ze bij de kleine *mutt* in Mandana.

Een mutt kon ook een *peetham* worden genoemd, maar laten we om verwarring te voorkomen gewoon zeggen: het was het onderkomen van een monnik. Later, toen het rijk groeide, werd de mutt van Mandana een gewichtig oord dat zich helemaal uitstrekte tot aan de oevers van de razende rivier, een enorm complex waar duizenden priesters, dienaren, handelaren, ambachtslieden, deurwachten, olifantenhoeders, apendresseurs, stalknechten en arbeiders op de uitgestrekte padievelden werkten, en werd het vereerd als de heilige plaats waar keizers raad kwamen vragen, maar in deze eerste tijd, voor het begin begon, was het nederig, niet meer dan de grot van een asceet en een moestuin, en de daar wonende asceet, in die tijd nog een jonge man, een vijfentwintigjarige geleerde met lange krullen die helemaal tot aan zijn middel over zijn rug stroomden, luisterend naar de naam Vidyasagar, wat betekende dat hij een kennis-oceaan, een *vidya-sagara* in zijn grote hoofd had. Toen hij het meisje zag naderen met honger op haar tong en waanzin in haar ogen begreep hij onmiddellijk dat ze verschrikkelijke dingen had meegemaakt en gaf haar water om te drinken en het kleine beetje voedsel dat hij had.

Daarna, tenminste in Vidyasagars versie van de gebeurtenissen, woonden ze redelijk ontspannen samen, sliepen in tegenovergestelde hoeken op de vloer van de grot en konden het goed vinden, gedeeltelijk omdat de monnik een plechtige eed van abstinentie had gezworen zodat hij zelfs toen Pampa Kampana opbloeide tot een schoonheid nooit een vinger naar haar uitstak hoewel de grot niet heel groot was en ze alleen in het donker waren. De rest van zijn leven was dat wat hij zei tegen iedereen die het vroeg – en er waren mensen die het vroegen omdat deze wereld een cynische en achterdochtige plek is en, aangezien ze vol leugenaars is, alles als een leugen beschouwt. En dat was Vidyasagars verhaal inderdaad.

Pampa Kampana gaf geen antwoord als het haar gevraagd werd. Van jongs af aan beschikte ze over het vermogen zich af te sluiten voor veel van het kwaad dat het leven haar aandeed. Ze had de macht van de godin in zich nog niet begrepen of in stelling gebracht, dus ze was niet bij machte geweest zich te beschermen wanneer de zogenaamd abstinente geleerde de onzichtbare grens tussen hen overschreed en deed wat hij deed. Hij deed het niet vaak, omdat hij meestal te moe was van al dat geleerd zijn om veel aan zijn lusten te doen, maar hij deed het vaak genoeg en elke keer dat hij het deed, wiste ze zijn daad door pure wilskracht uit haar geheugen. Ze wiste ook haar moeder, die met haar zelfopoffering haar dochter had geofferd op het altaar van de begeerten van de asceet, en heel lang probeerde ze zichzelf ervan te overtuigen dat wat in de grot gebeurde een illusie was, en dat ze helemaal nooit een moeder had gehad.

Op die manier was ze in staat haar lot in stilte te aanvaarden; maar er begon een boze kracht in haar te groeien, een kracht waaruit de toekomst geboren zou worden. Op zijn tijd. Alles op zijn tijd.

De volgende negen jaar zei ze geen woord, wat betekende dat Vidyasagar, die heel veel wist, niet eens wist hoe ze heette. Hij besloot haar Gangadevi te noemen, en ze aanvaardde de naam zonder klagen en hielp hem eetbare bessen en wortels te verzamelen, hun armzalige onderkomen te vegen en water uit de put te halen. Haar zwijgen kwam hem heel goed uit, want de meeste dagen was hij in meditatie verzonken, nadenkend over de betekenissen van de heilige teksten die hij uit zijn hoofd had geleerd, op zoek naar antwoorden op twee grote vragen: of wijsheid bestond, of dat er alleen maar dwaasheid was, en de verwante vraag of er zoiets bestond als *vidya*, ware kennis, of alleen veel verschillende soorten onwetendheid, en of ware kennis, waarnaar hij was vernoemd, alleen aan de goden was voorbehouden. Daarnaast dacht hij na over vrede, en vroeg hij zich af hoe je kon zorgen dat geweldloosheid zegevierde in een gewelddadig tijdperk.

Zo zijn mannen, dacht Pampa Kampana. Een man filosofeerde

over vrede, maar de manier waarop hij het hulpeloze meisje dat in zijn grot sliep behandelde, was niet in overeenstemming met zijn filosofie.

Hoewel het meisje zweeg terwijl ze opgroeide tot een jonge vrouw, schreef ze breedvoerig, in een sterk, vloeiend handschrift, tot verbijstering van de wijze, die verwacht had dat ze ongeletterd zou zijn. Toen ze eenmaal begon te spreken gaf ze toe dat ze ook niet had geweten dat ze kon schrijven, en weet het wonder van haar geletterdheid aan de welwillende tussenkomst van de godin. Ze schreef bijna elke dag, en stond toe dat Vidyasagar haar schrijfsels las, zodat de met ontzag vervulde wijze in deze negen jaar als eerste getuige was van het ontluiken van haar poëtische talent. Dit was de periode waarin ze het stuk schreef dat de Prelude van haar *Victorie en Nederlaag* zou worden. Het onderwerp van de hoofdmoot van het gedicht zou de geschiedenis van Bisnaga zijn, van de schepping tot de verwoesting, maar die dingen lagen nog in de toekomst. De Prelude ging over de oudheid, vertelde de geschiedenis van het apenkoninkrijk van Kishkindha dat lang geleden in de Fabeltijd in die streek had gebloeid, en bevatte een levendig verslag van het leven en de daden van Heer Hanuman de apenkoning, die zo groot kon worden als een berg en over de zee kon springen. Geleerden en gewone lezers zijn het er in het algemeen over eens dat de kwaliteit van Pampa Kampana's verzen de taal van de *Ramayana* zelf evenaart en misschien zelfs overtreft.

Toen de negen jaar voorbij waren, kwamen de twee gebroeders Sangama langs: de lange, grijsharige, knappe, die heel stil stond en je diep in de ogen keek alsof hij je gedachten kon zien en zijn veel jongere broertje, de kleine mollige, die als een bij om hem en ieder ander heen zoemde. Het waren koeherders uit het bergstadje Gooty, die in de oorlog waren gegaan omdat oorlog een van de groeisectoren van die tijd was; ze hadden dienst genomen in het leger van een lokale vorst, en omdat ze amateurs waren in de kunst van het doden, waren ze gevangengenomen door de troepen van de sultan van Delhi en naar het noorden gestuurd, waar ze, om het vege lijf te redden, deden alsof ze waren bekeerd tot

de godsdienst van hun overweldigers en kort daarna ontsnapten, waarbij ze hun aangenomen geloof als een ongewenste omslagdoek aflegden, en zich uit de voeten maakten voordat ze konden worden besneden volgens de vereisten van de godsdienst waar ze niet echt in geloofden. Ze kwamen uit de buurt, legden ze nu uit, hadden gehoord van de geleerdheid van de wijze Vidyasagar en eerlijk gezegd hadden ze ook gehoord van de schoonheid van de zwijgende jonge vrouw die bij hem woonde, dus daar waren ze dan, op zoek naar goede raad.

Ze kwamen niet met lege handen. Ze brachten manden vers fruit en zakken noten en een urn gevuld met melk van hun lievelingskoe mee, en ook een zak zaden, die hun leven voorgoed zou veranderen. Ze heetten Hukka en Bukka Sangama zeiden ze – Hukka de knappe oudste en Bukka de jonge bij – en na hun ontsnapping uit het noorden zochten ze een nieuwe richting in hun leven. De zorg voor de koeien was niet meer genoeg voor hen na hun militaire escapade, zeiden ze, hun horizon was nu breder en hun ambitie groter, dus ze zouden elke leidraad op prijs stellen, elk golfje dat uit de weidsheid van de Oceaan van Kennis vloeide, elke fluistering uit de diepten van geleerdheid die de wijze bereid zou zijn te bieden, alles wat hun maar de weg zou kunnen wijzen. 'We weten dat u een groot vredesapostel bent,' zei Hukka Sangama. 'Wij zijn ook niet zo dol op de militaire dienst, na onze recente ervaringen. Toon ons de vruchten die geweldloosheid kan voortbrengen.'

Tot ieders verbazing was het niet de monnik maar zijn achttienjarige metgezellin die antwoord gaf, met een gewone spreekstem, een sterke, lage stem waaraan absoluut niet te horen was dat hij negen jaar niet was gebruikt. Het was een stem die beide broers onmiddellijk verleidde. 'Stel dat jullie een zak vol zaden hadden,' zei ze. 'En stel dat jullie ze konden planten en een stad konden kweken, en ook inwoners konden kweken, alsof mensen planten waren, die in de lente ontkiemen en bloeien, om in de herfst weer te verwelken. Stel nu dat deze zaden generaties konden kweken, en een geschiedenis voortbrengen, een nieuwe werkelijkheid, een

rijk. Stel dat ze koningen van jullie konden maken, en ook van je kinderen, en je kindskinderen.'

'Klinkt goed,' zei de jonge Bukka, de vrijmoedigste van de twee broers, 'maar waar moeten we dat soort zaden vinden? Wij zijn simpele koeherders, maar we zijn wel zo slim dat we niet in sprookjes geloven.'

'Jullie naam "Sangama" is een teken,' zei ze. 'Een *sangam* is een samenvloeiing, zoals de rivier de Pampa is geschapen door het samenkomen van de rivieren de Tunga en de Bhadra, die ontstonden uit het zweet dat aan twee kanten van het hoofd van Heer Vishnu stroomde, en dus betekent het ook het samenstromen van verschillende delen om een nieuw soort geheel te maken. Dit is jullie lotsbestemming. Ga naar de plaats van het vrouwenoffer, de heilige plaats waar mijn moeder stierf, wat ook de plaats is waar in oude tijden Heer Ram en zijn broer Lakshman hun krachten bundelden met de machtige Heer Hanuman van Kishkindha en de strijd aangingen met de veelhoofdige Ravana van Lanka, die Vrouwe Sita had ontvoerd. Jullie zijn broers, net als Ram en Lakshman. Bouw daar je stad.'

Nu sprak de wijze. 'Het is niet zo'n slecht begin, koeherder zijn,' zei hij. 'Het sultanaat van Golconda werd door herders geschapen, weet je – de naam betekent zelfs "de herdersheuvel" – maar die herders hadden het geluk te ontdekken dat de plaats rijk aan diamanten was, en nu zijn ze diamantprinsen, eigenaars van de Drieëntwintig Mijnen, ontdekkers van de meeste roze diamanten ter wereld, en bezitters van de Grote Tafeldiamant, die ze bewaren in de diepste kerker van hun fort op de berg, het ondoordringbaarste kasteel in het land, nog moeilijker in te nemen dan Mehrangarh, in Jodhpur, of Udayagiri, hier verderop.'

'En jullie zaden zijn beter dan diamanten,' zei de jonge vrouw terwijl ze de broers de zak die ze hadden meegenomen teruggaf.

'Wat, deze zaden?' vroeg Bukka heel verbaasd. 'Maar dit is gewoon een alledaags assortiment dat we meenamen als geschenk voor jullie moestuin – ze zijn voor okra, bonen en slangkalebassen, allemaal door elkaar.'

De profetes schudde haar hoofd. 'Niet meer,' zei ze. 'Nu zijn het de zaden van de toekomst. Jullie stad zal eruit groeien.'

De twee broers beseften op dat moment dat ze allebei echt, hevig en voor altijd verliefd waren op deze vreemde schoonheid die duidelijk een grote tovenares was, of minstens iemand die was aangeraakt door een god en uitzonderlijke krachten had gekregen. 'Ze zeggen dat Vidyasagar je de naam Gangadevi heeft gegeven,' zei Hukka. 'Maar hoe heet je echt? Ik zou het graag willen weten zodat ik me je kan herinneren op de manier die je ouders bedoelden.'

'Ga je stad maken,' zei ze. 'Kom terug en vraag me weer naar mijn naam wanneer de stad uit rotsen en stof is ontsproten. Misschien zal ik het jullie dan vertellen.'